

06.09.2013

Dnro 13/41/13

OIKEUSMINISTERIÖ
Lainvalmisteluosasto
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO

LAUSUNTOPYYNTÖNNE 11.7.2013 OM 15/41/2011 ja OM 16:00/2012

ASIA: Oikeusministeriö on pyytänyt Helsingin syyttäjänviraston lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi rikoslain 20 luvun muuttamisesta.

Helsingin syyttäjänviraston lausunto

Helsingin syyttäjänvirasto esittää luonnoksesta pyydettyinä lausuntoon seuraavaa:

Raiskaus (RL 20 luku 1 §)

Luonnoksessa on esitetty, että raiskauksen lievin tekomuoto Pakottaminen sukupuoliyhteyteen eli voimassa oleva RL 20 luku 3 § siirretään perusmuotoisen raiskaus -säännöksen 1 §:n 3 momentiksi. Samalla 3 §:n nykyinen sanamuoto, jos raiskaus on " *kokonaisuutena arvostellen lieventävien asianhaarojen vallitessa tehty* " , muutetaan raiskaukseksi, joka on " *kokonaisuutena arvostellen vähemmän törkeä kuin..*"

Samalla on ehdotettu, että uuden 3 momentin rangaistusasteikkoa korotetaan nykyisestä kolmesta vuodesta neljäksi vuodeksi vankeutta ja minimirangaistusta neljäksi kuukaudeksi vankeutta.

Lainkäytössä on nimenomaan syyttäjän ollut vaikeata teonkuvauksessa kuvata seksuaalista itsemääräämisoikeutta syvästi loukkaavassa seksuaalirikoksessa tekoa tehdyksi lieventävien asianhaarojen vallitessa. Myös tuomioistuimella on ollut vaikeuksia perustella näin vakavaa rikosta lieventävien asianhaarojen vallitessa tehtynä ja asianomistajilla ymmärtää syyttäjän tai tuomioistuimen perusteluja.

Helsingin syyttäjänvirasto pitää näitä muutosehdotuksia perusteltuna. Uudistus myös ohjaa rangaistuskäytäntöä seksuaalirikoksissa laajalti toivottuun eli ankarampaan suuntaan.

Törkeä raiskaus (RL 20 luku 2 §)

Ehdotuksen mukaan alle 18 -vuotiaaseen kohdistuvana raiskaus olisi lähtökohtaisesti törkeä raiskaus säännökseen otettavalla uudella 1 momentin 3 -kohdan tunnusmerkistökiteijänä, mikäli rikosta on myös koko-

naisuutena arvostellen pidettävä törkeänä.

Uudistus on perusteltu myös kansainvälisesti vertailluna, eikä sen suhteen ole huomautettavaa.

Seksuaalinen häirintä (uusi 20 luku 5a §)

Säännöstä on laajasti perusteltu yleisperusteluissa ja myös yksityiskohdaisissa perusteluissa. Selkeästi seksuaalisviritteisiä tekoja on nykyisin oikeuskäytännössä tuomittu esimerkiksi pahoinpitelyinä tai kunnianloukkauksina sopivamman säännöksen puuttuessa laista.

Säännös käsittää törkeydeltään paljon erilaisia tekotapoja, jotka eivät täytä seksuaalisen hyväksikäytön tunnusmerkistöä, mutta loukkaavat silti henkilön seksuaalista itsemääräämisoikeutta koskettelusta lähtien. Säännöksen enimmäisrangaistus on sakko. Helsingin syyttäjänvirasto esittää harkittavaksi, olisiko teosta kuitenkin voitava tuomita enimmillään kuuden kuukauden mittainen vankeusrangaistus.

Säännös on uusi ja tarpeellinen.

Syyteoikeus (RL 20 luku 11 §:n muutos ja 12 §:n kumoaminen)

Seksuaalirikosten syyteoikeuden muuttaminen virallisen syytteen alaiseksi myös aikuisiin kohdistettuina on ehdotuksessa hyvin perusteltu.

Voimassa olevassa laissa oleva asianomistajan *vakaan tahdon* selvittäminen on käytännössä osoittautunut vaikeaksi. Vaikka asiassa on ilmennyt selviä merkkejä siitä, että taustalla on ollut asianomistajan painostamista tai uhkaamista luopua rangaistusvaatimuksestaan, syy rangaistusvaatimuksen peruuttamiseen on jäänyt usein epäselväksi.

Uudistus selkeyttää oikeusviranomaisten toimintaa.

Sukupuoliyhteyden määritelmä (RL 20 luku 10 §)

Sukupuoliyhteyden rinnastettavaksi tulisi perustelujen mukaan esimerkiksi tunkeutuminen toisen peräaukkoon jollakin esineellä, jos teko on teko-olosuhteet huomioon ottaen olennaisesti seksuaalinen.

Nykyisin eräissä jutuissa on esimerkiksi seksikaupasta ostetuilla hierontavälineillä tai kynttilällä tehty tunkeutuminen peräaukkoon on jouduttu tuomitsemaan törkeänä pahoinpitelynä / pahoinpitelynä, koska teko ei ole kohdistunut sukupuolielimeen, vaikka teolla on ollut ilmiselvästi ollut olennaisesti seksuaalinen tarkoitus.

Esitetty määritelmän muutosehdotus laajentaa sukupuoliyhteyden käsitettä on perusteltu ja tarpeen. Helsingin syyttäjänvirastolla ei ole huomautettavaa ehdotuksesta.

Voimaantulo

Laki on ehdotettu tulevaksi voimaan kolmen kuukauden kuluttua sen hyväksymisen ja vahvistamisen jälkeen.

Voimaantulon osalta tulisi ottaa huomioon myös lainkäyttäjien asema lain soveltajana. Rikoslain 20 lukua on uudistettu usein. Esimerkiksi viimeisin suuri seksuaalirikoksia koskeva uudistus astui voimaan 1.6.2011 ja sen ja vanhan lain soveltamistulkintoja tehdään edelleen päivittäin. Seksuaalirikosten vanhentumista koskevat säännökset astuivat voimaan 1.1.2006 ja törkeää paritusta koskeva säännös 1.8.2004. Myös uusia hankkeita on nyt käsillä olevan uudistuksen lisäksi valmis-teilla.

Helsingin syyttäjänvirasto toteaa, että lain soveltamisen kannalta olisi käytännön oikeuselämässä tärkeä, että uuden lain voimaantulo olisi selkeästi joko vuoden alussa tai puolivälissä (1.1. tai 1.6.), koska seksuaalirikoksia koskevia lakeja joudutaan soveltamaan vuosia taaksepäin. Voimaantuloajan selkeys lainkäytössä olisi sen vuoksi erinomaisen tärkeä.

Johtava kihlakunnansyyttäjä

Heikki Poukka

Kihlakunnansyyttäjä

Sakari Tiilikainen